List 43. **NOVICE** Tečaj XXX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 23. oktobra 1872.

Obseg: Svarílo našim gospodarjem. — Opomin. — Stroj za izpraznovanje medú iz satovja. — Postava za Kranjsko deželo zastran rabe, napeljevanja in odvračanja vodá. (Konec.) — K mojemu predlogu: v kakošnej zvezi naj bi bilo kmetijstvo z učiteljskimi izobraževališči. (Konec) — Nekaj iz Kočevskega okraja za prihodnji deželni zbor. (Kon.) — Poročili o Matičinih zborih. (Konec.) — Slovensko slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Svarílo našim gospodarjem.

Ker sta časnika „Laib. Zeitung“ in „Laib. Tagbl.“ slišala, da imamo, kakor po druzih deželah, tudi na Kranjskem mnogo za gobčnico in parkeljnico bolne živine, hitela sta, vsak po svoje, priporočati zdravila, ktera so po njunih porokih gotova, prav „Universalmittel“, „durchaus probat“.

„Tagblattov“ poročevalec se ne imenuje, kdo da je, ki je priporočana zdravila skusil, „Laib. Ztg.“ pa je ta zdravila prepisala iz „Schles. landw. Zeitg.“ — obá časnika pa se strinjata v tem, da za prav lahko in nenavarno bolezen, kakor se letos povsod kažete gobčnica in parkeljnica, priporočata najhuje strupe, namreč „plavi vitrijol“, „žgani galun“, „zeleni volk“ (grünspan), „klorovo apno“ in še druzih ostrih zdravíl.

Vsak zdravnik (pa tudi vsak gospodar, ki je le malo opazoval omenjene bolezni) dobro vé, da se začnete z vnetjem v žlemnati koži gobca in v tako imenovanih živih delih nad parklji in pod parklji, in da to vnetje nekoliko dni traja, da ali zgine ali pa prestopi v ugnjide (Geschwüre), po kterih se bolezen iz gobca razširi doli do prebavil ali da se parkiji ločijo deloma ali popolnoma od živih delov.

Večidel se to zadnje ne zgodí, in kakor leta 1862., ko je ista bolezen bila zeló razširjena po naši deželi, tako je tudi letos ta bolezen lahka in nenevarna (gutartig).

Mrzla voda prve dni sama ali nekoliko okisana z jesihom in pri gobčnici oslajena s strdjó zadostuje, kakor so „Novice“ priporočale že v 41. listu, poleg tega, da se živini daje mehka piča in da stojí na mehki in čedni stelji. Vse drugo je nepotrebno, in še brez tega homeopatija s svojimi ničicami ozdravi bolezen — to je, natora sama jo ozdravi.

Če pa prideš čez ubogo živino z gori imenovanimi razjedljivimi strupi, gorjé jej!

Ti strupi se smejo rabiti le tedaj, kedar vnetje prestopi v gori imenovane nasledke, ki so potem vsa druga bolezen. „Laib. Zeitung“ in „Laib. Tagblatt“ pa ne delata nobenega razločka in kar na vse grlo priporočata strupe kot „universalmittel“ zoper to bolezen!

Dolžnost nam je tedaj, da naše gospodarje, če je morebiti kdo izmed njih bral nasvete omenjenih časnikov, prav živo svarimo, naj nikakor se ne dotaknejo onih strupenih rečí, ktere utegnejo zdravila biti le v hudih nasledkih te bolezni, ki je izprva zgolj vnetje, takrat pa je treba zdravnika zraven, ki na parkeljnici še pomaga z nožem.

Če pa morebiti gospoda vrednika „Laibacherice“ in „Tagblatta“ ne verjameta, da „blauer vitriol“, „grünspan“, „gebrannter alaun“ itd. niso škodljivi vnetemu gobcu in parkljem, naj drage volje skusita sama se nekoliko namazati s tem „universalmittel-nom“, in videla bosta, kako bosta cvilila, če tudi jim usta niso vneta kakor pri omenjeni bolezni.

Še enkrat tedaj, gospodarji! nikar ne skušajte, kar vam priporoča kdo, ki nobenega pojma nima v bolezni, ktero vam hoče zdraviti.

Od vredništev „Laib. Zeitg.“ in „Laib. Tagblatt“ pričakujemo, da razjasnita svoje priporočilo, da zapeljani gospodarji ne bodo škode trpeli.

Opomin.

Tisti kranjski gospodarji, ki so napovedali, da pošljejo kaj v razstavo mlekarstva, ktera bode letos decembra meseca na Dunaji, se vljudno opominjajo, da to, kar so namenili poslati, pošljejo do konca prihodnjega meseca novembra v pisarnico družbe kmetijske v Ljubljano.

Gospodje, ki želijo se na Dunaj podati k tej razstavi, naj se oglasijo za izkaznice.

Jos. Frid. Seunig,
referent za dotično razstavo.

Stroj za izpraznovanje medú iz satovja.

Kmalu potem, ko so „Novice“ priporočale Hruškovo mašino za izpraznovanje medú iz satovja, prinesel je goriški „Gosp. List“ sledeče priporočilo, ki ga tudi mi naznanjamo svojim bralcem. Tako-le se glasí:

Koliko napak pač ima navadno mečkanje satovja, da dobimo iz njega strd ali med! Umni čbelorejci so si omislili stroj, ki s pomočjo centrifugalne močí loči méd iz satovja, pa se ne polomi. V resnici imajo nekteri veči in umni čbelorejci take stroje (mašine), ki stanejo blizo 25 gold.

Čeravno to ni prevelika cena, ker se stroj kmalu izplača z velikimi drugimi dobički, koje dobí čbelorejec, ko mu hitro zopet marljive čbele napolnujejo satovje s sladkim medom, ki bi sicer morale še izdelovati satovje, vendar bi stroj, ki delo sicer dobro, čeravno bolj počasi, izvrší, pa malo stane, se še bolj in splošno razširiti dal med proste in manjše čbelorejce.

Takega imamo na naši kmetijski šoli, ki je iz kositarja. Zgorej je štirivoglati obod, ki je spodej oži in

neha v podobi ozkega cilindra, kojega konec je zaprt s pokrovcem, ki se lahko odvrta, kedar je stroj napolnjen z medom. Cel stroj nosi železni okrogli ročnik, enako kakor pri vodenih vrčih (krugljah) in na njega se obvije kratka vrvica; ko je satje položeno na mrežico v stroji, se nekterekrat (4—5krat) krepko zavrtí, in popolnoma je med iz satovja.

Kdor ga hoče videti, naj se oglasí pri kmetijski šoli v Gorici, da se prepriča o njegovi vrednosti. Nas je stal celi stroj le 3 gld.; zamoremo ga posebno manjšim čbelorejcem prav gorko priporočati.

Postava za Kranjsko deželo

zastran rabe, napeljevanja in odvračanja vodá.

O prestopkih in kaznih.

(Konec.)

§. 76. Stroške za komisijske pozvedbe in obravnave v privatnih zadevah mora plačati tista stranka, ktera je prosila za postop ali ktera ga je sama kriva, posebno po nagajivih ugovorih.

Politiška gosposka ima razsoditi, kako naj se pri vkupni koristi ti stroški primerno razdelé na stranke in ali mora tisti, ki je pravdo zgubil, povrniti svojemu nasprotniku kaj vzrokovanih postopnih stroškov, kterih je on kriv.

Stroški preiskave zarad postavnih prestopkov padejo na tistega, ki je kriv spoznan.

§. 77. Vsaka politiška gosposka mora imeti zapisno knjigo (vodno knjigo) in tudi vodokaze (vodovide); v teh morajo biti razvidne vse v okraji že obstoječe in na podlagi te postave na novo dobljene pravice do vodne rabe, kakor tudi določbe zastran visokosti jezilnih mér in tudi prenaredbe, ktere so se v teh jezilnih merah naredile z ozirom na določbe, na ktere se opirajo. Kar zadeva zapisovanje vodnih družeb v vodno knjigo, se je vrh tega treba držati odločeb §. 22. državne postave.

Vsakemu je na voljo dano, pregledati vodno knjigo in v njej omenjene uradske obravnave, kakor tudi vodokaze in tudi dobiti iz njih izpiske proti plačilu po postavi določenem.

§. 78. Kako se ima uravnati in pisati vodna knjiga in vodokazi, to bodo povedali posebni ukazi.

Konečne določbe.

§. 79. Šestdeseti dan potem, ko se bo razglasila ta postava, ima ona stopiti v veljavo. S tem dnevom stopijo iz veljave vse postave in vsi ukazi, ki se tičejo predmetov te postave in ki so v nasprotji z določbami te postave.

§. 80. Pravice do rabe vodá po prejšnjih postavah pridobljene ali druge zasebne pravice, ki se vode dotičejo, ostanejo v moči.

Obstoj in obseg takih pravic naj se sodi po prejšnjih postavah, njih vživanje, kakor tudi postop naj se pa ravná po tej postavi.

Ministrom poljedelstva, pravosodja, notranjih rečí in trgovine se nalaga, zvršiti to postavo.

K mojemu predlogu:

v kakošnej zvezi naj bi bilo kmetijstvo z učiteljskimi izobraževališči.

Spisal Blažè Perníšek.

(Konec.)

Da bi se znanstvo umnega kmetijstva širilo po deželi, bilo bi kaj modro, ako bi bilo po Sloveniji toliko kmetijskih učilišč, kolikor je učiteljskih izobraževališč (preparandij), da bi bilo učiteljskim pripravnikom mogoče, ako ne več, vsaj 2 leti, udeleževati se teoretičnih in praktičnih podukov, kakor je to vže 3 leta v Gorici. Tù bi se mogli navaditi kandidatje, kako se praktično rabijo fizikalična, meteorologična in kemična orodja v gospodarstvenem smislu; tudi ostalih praktičnih vaj v geologičnem smislu i. d. bi jim tu ne manjkalo.

Iz vseh panog kmetijstva tako izučen učitelj mogel bi pač z izvrstnim vspehom podučevati svoj narod. Kako vendar bolí človeka srce, ko potuje po mili domovini svoji, koder toliko prostora leží — skoro brez koristi. Ko sem popotoval letošnje počitnice po svojem dolenskem kraji za Savo in Krko, prav srce mi je solzilo, da po sprelepih legah v zatišji in proti solncu le kakošen brinjev grm raste, in revna živinica še to betvico gnoja raztrese pa strada. Po teh krajih, koder je res ona srečna zmes samoterih zemljin, iz kojih bi vsakako obilo izvrstne vinske kapljice rastlo, če bi le kdo bil med ljudstvom, ki je tako izvrstno vže po naravi, da bi ga podučeval: kako naj se pripravi zemlja za nograd, ktera trtna plemena so za dotične kraje, kako naj odgojuje nograde in ravná z grozdjem, moštom in vinom. — Prav tako bi se dalo kritikovati tudi gledé svilarstva, ki bi Slovencem lahko tisoče in tisoče donašalo, kakor tudi o drugih panogah kmetijstva.

Ali bi ne bilo plemenito, ako bi se toliko zaželena kmetijska šola kmalu napravila pri Novem mestu, kjer bi potem bilo učiteljsko izobraževališče na najpravem mestu na Kranjskem? Dotični učitelj kmetijstva bi pač lahko hodil pripravnikom predavat teorijo, za praktične poduke pak bi hodili kandidatje na kmetijsko učilišče, zunaj na posestvo in če bi trebalo, tudi ven h grajščinam, ktere imajo kaj vzornega; za to smo prav radi žrtovali gorìški kandidatje kakošen dan, ko nas je peljal na deželo predragi naš vrli gospod prof. Povše ter nas kakor vselej jako interesantno podučeval.

Iz tacih učilišč prišedši učitelji bi mogli pripraviti bodoči narod na pravo pot do národnega blagostanja. Dragi mi kolega! ako znaš sprelepo kmetijstvo in ga razlagaš deci v učilnici ali prav za prav zunaj nje, sedaj ti bode znanost iz kemije pravo sredstvo, ako govoriš o moštnem vrenji; tù ti je za razvoj CO_2 v sodu ali kadi eksperiment pri roci, ki Tebe in občine nič ne stane. Sedaj Ti je prilika tudi za poduk v zdravilstvenem oziru. Prepričal se bodeš kmalu, da podučevanje v kmetijstvu le tačas ne bode „hišno zidanje na pesek“, ako Ti je sploh za predavanje naravoznanstvo za podlago. Prav tako podkovan idi sè svojo šolo tudi na — gnojišče in povej jej brž ko moreš, kaj se tù godí na veliko veliko škodo pridelkov, ko se kadí iz njega amonijak, ki se pa dá posrkati sadru (gipsu) itd. Idi na praho pred zimo orano in razlagaj tu opiraje se na mehaniko, razruševanje kep in korist tega dela. Prepuščaj deci sami kritiko o slabo narejenem oralu, o napačni brani, matiki itd. Tu Ti rabi znanost o trenji.

Glej, ta Tebi izročena mladež pa bode produktivna stoprv čez kacih 10 let, ostali narod pa, ki je vže odrastel presrečnemu šolskemu času, podučuj o nedeljah v kmetijstvu, da bodo vendar tudi ti poslušalci, ki še tako jasnih in potrebnih časnikov in bukev ne znajo in ne umejo (pa tudi poslušalke v gospodinjstvu) vsaj nekoliko popravili zamujeno veliko škodo!

Ako bodeš tako podučeval, ploskal Ti bode gotovo tudi „Fremdenblatt“, ki se je v 37. listu letošnjih „Novic“ jezil nad novimi postavami ljudskih šol, ki pa ni vedel, v kterem grmu leží zajec, to je, v napačnej metodi du-

najskih učiteljev gledé predavanja naturalij, kojih smoter je za mestno deco vsakako drug, nego za kmečko!

Upati tudi moreš, da dobodeš za to potrebnih učil od prijateljev šolskega ter narodnega napredka in blagostanja.

Národno-gospodarske stvari.

Nekaj iz Kočevskega okraja za prihodnji deželni zbor.

(Konec.)

Od tod izvira,

3. da se vže mnogi mladi ljudje telesno vsi pokvarijo. Od prenašanja je nad polovico prihuljenih in zgubančenih ali kakor si bodi krivenčastih, vzlasti pa rahlih in tesnih prs, da jih pri vojaški izberi oficirji za čisto nič ne morejo rabiti. Domá taki niso za nobeno delo, le v pijančevanji, pohajkvanji, razgrajanji, pohujšanji in zapeljevanji se nahajajo nekteri izvrstni mojstri, prava sramota med poštenimi slovenskimi korenjaki, in kakor domá svoje „windiš-"sosede zaničujejo in se s svojo nemško suknjo, v kteri mislijo, da je omika shranjena, ponašajo, tako radi se na ptujem svoje deželice in svojega rodú sramujejo in „Krainer" zovejo.

Kolika zanemarjenost

4. pri kmetijstvu, obrtništvu, živino- in sadjereji. Vsaj se vé, kako se po ženskah morejo opravljati težavna, moška poljska dela, posebno oranje in setev. Ali še ženske, akoravno se jim daje po 40 gold. in še čez letne plače, jako uhajajo na ptuje, rekši, da gredo rajše na perilo, kajti ondi so gospodičine z obročem, nego da bi v hlevih gnoj kidale ali se na polji vse prstene po njivah parile. Tako manjka vsepovsod delalcev in dekel in hlapcev; po vsem Kočevskem hlapce njihovega rodú na prste ene roke sešteješ. Ako poleti potrebuješ koscev, plačaš jih dopoldne po 20—30 kr. Če jim vže poprej s pijačo in z dobrim zajutrkom ne postrežeš, opoldne pa cele gostije in ženitnine ne napraviš, vsakemu mesa in najmanj bokal vina ne daš, moraš drugič sam kositi. Enako pomanjkuje rokodelcev, zidarjev, tesarjev, mizarjev, čevljarjev in krojačev. Polje ni potrebljeno, kamenje po njivah in travnikih nikjer izruvano, žita so s plevelom vsa preraščena, orje in kopa se silno plitvo. Živina je majhna, vsa medla in mršava; zato gnoja malo, gnojišča ravno ondi, kjer bi ne smela biti, da se vzlasti ob deževnem vremenu gnojnice po vsi vasi razlivajo. Sadno drevje malokdo snaži, obrezuje in žlahní; češplje se ne presajajo in vse raste tje v en dan, kakor v gozdu, kjer burja sadí. Poljsko orodje je smešno videti in še posebno, če gizdalin iz rajha v višnjevopisani srajci s smodko v zobeh in v rokovicah orje. Izvzemši okolico Kočevskega mesta samega je poljedelstvo z malo izjemki grozovito zanemarjeno.

5. Havziranje je krivo, da ima Kranjska dežela po vsi Cis- in Translajtaniji po bolnišnicah vedna in velika plačila. Reči se sme, da jih leto in dan sto in sto sèm ter tjè takih obolí, ki nimajo druzega, nego svojo cajno, in vsled spričala uboštva gredó stroški v ptujih bolnišnicah na deželni račun. Pa tudi domá je nevarno, pozimi umreti, ker po malih vasicah ni razen nadušljivih starčekov za pečjo nobenega moškega po vsi vasi, da bi ga mogli k pogrebu zanesti.

6. Havziranje je pa tudi krivo, da je gledé deželne avtonomije pri mnozih županstvih grozovit kolobar brez vsakterih zapisnikov in računov. Zakaj kteri izmed županov, svetovalcev ali odbornikov se pri vatlu ali pri cajni za deželne postave pečá? Če tudi po naključbi kak župan domá ostane, kar je prav redko, ima svojo krčmo, štacuno ali kak drugi „gšeft", ki mu ne daje časa, na avtonomne paragrafe misliti. Blagor županij je prepuščen enemu ali drugemu odborniku, in srenjske naprave in določila so večidel zoperpostavna zato, ker jih čez polovico iz odbora po tri četrt leta ni nikedar domá.

K sklepu naj omenim še te velike nadloge, ki jo razkosani, po 2—3 sežnje široki in po vsi srenji raztreseni kosčeki vže tako malih zemljišč prizadevajo, kar pri obdelovanji veliko težav in potrate časa zakriví. Kolika dobrota, ako bi vsak svoj kos zemlje imel pri rokah in nerazdeljene!

Gledé na tù navedene in še druge napake pridobili bi si deželni poslanci za Kočevsko pokrajino gotovo veče zasluge in zahvalo zanamcev, ako bi havziranje vsaj previdno omejili, nego vsi oni, ki so krdelu vedno potujoče mladine gimnazijo naklonili, o kteri gré glas, da vže pri rojstvu boleha in utegne tako dolgo hirati, dokler se jej ne zapoje: requiescat!

Toliko za danes, gotovo „sine ira et studio" in iz najboljšega srca, nemškim in slovenskim havzirarjem potem, ko njihov zaslužek na ptujem, ki od dne do dne manjši in bridkejši prihaja, da mora vže marsikteri iz krčem in kavarn s cajno ubežati, neha, na korist in iz skrbí za prihodnost, naj bi potomci kedaj sedanjemu rodu ne očitali, da se je iz dobičkarije le za svoj žep trudil. Da bi pa tudi za sedaj marsikteri zarad omejenega zaslužka godrnjal, spoznal bi gotovo kmalu zlate besede: „Blagor mu, ki deleč od mestnih homatij očetovsko polje s svojimi voliči obdeluje!"

Znanstvene stvari.

Poročili o Matičinih zborih.

Poročilo o VIII. občnem zboru Matice slovenske

26. septembra 1872.

(Konec.)

Gosp. dr. Bleiweis: Jaz obžalujem, da je gosp. Svetec debato o Matični tiskarnici prav s trte zvil; čemu neki? stvar je dognana in to prav po volji „Narodove tiskarnice". „Requiescat in pace!" Zato še enkrat rečem, jaz obžalujem, da se dragi čas trati po nepotrebnem. — Gosp. Svetec je sicer rekel, da je podoba, da **še** nameravamo Matici tiskarno. Res ne vem, iz česa on to sklepa? Da bi nam tudi srce in ledvice preiskal, ne bi našel tega namena. — Gosp. Svetec je poudarjal pravila; al ker je gosp. predsednik mu pobil vse razloge, na ktere se je opiral, tedaj meni ni treba pretresati njegovih ugovorov. — Gosp. Svetec kot dober gospodar se je bal škode, ki bi Matico zadela, ako si napravi svojo tiskarno; al o tej skrbi mu je ušlo poročilo o XXV. odborovi skupščini, da tudi v Ljubljani smo našli nekega g. Skazo, ki je Matici hotel porok biti zoper vsako škodo. Bodimo odkritosrčni! Šlo je pri vsem le na to, da se tiskarna zabrani Matici; čemu zdaj še to skrivati, kar je jasno kot beli dan? Ko je Matica prva že 1871. leta mislila na korist lastne tiskarnice, ko ni duha ne sluha bilo o tako imenovani „Narodni tiskarnici", takrat ni bilo nobenega ugovora; zakaj in od kod so se pozneje rodili pomisleki, to, gospôda, nikomur ni uganjka več, komur je na pameti zgodovina tega, kar se je pozneje godilo. Ko bi se bila misel na „Narodovo" tiskarnico pred Matično rodila, no! potem bi se lahko reklo, da Matica napotke dela „Narodovi", — al ker to ni bilo, so „pomisliki" zoper Matično tiskarno se izcimili še le iz „Narodove tiskarne", in to je v svojem govoru danes gosp. Svetec sam potrdil, povdarjaje potrebo pomoči

„Slov. Narodu“. — Gosp. Svetec je rekel: nikar politike mešati v slovstveni zavod. Ali g. Svetec ne vé, da dandanes za vsako stvarjó tičí političnostranstvo, če tudi se to tají? V vsem hodijo stranke svojo pot, vsaka svojo, da! tako daleč smo: če jaz jem zelje, jedel bode moj nasprotnik nalašč repo. Čudim se, da gosp. Svetec, skušen v politiki, misliti more, da bode koga preveril; šli bomo, kakor smo prišli; vse govorjenje je bob v steno; zato predlagam: naj bode konec besedovanju in slavni občni zbor naj prestopi na dnevni red.

Gosp. dr. Razlag: Jaz imam narediti nekoliko osebnih opazek. Na kratko jih hočem povedati. Gosp. dr. Bleiweis je omenjal odborove seje, v kteri se je bila sprožila misel na Matično lastno tiskarnico in sklenilo, prošnjo vložiti pri c. kr. deželni vladi. To se je storilo zlasti zarad tega, ker so tiskarji čedalje draži prihajali; o času pa, kedaj se ima osnovati tiskarna, ni bilo govora, ta se pozneje odloči. Pregledovali smo potem Blaznikovo tiskarno, ki nam je bila ponujana na prodaj. Tega posla se pa g. dr. Bleiweis ni hotel udeležiti.

Gosp. dr. Bleiweis seže govorniku v besedo ter konstatuje, da on ni bil voljen v odsek, kteremu je bila dana ta naloga, kako bi se bil tedaj vrivati mogel v ta odsek?!

Gosp. dr. Razlag: Jaz v geslu: „vse za domovino, omiko in svobodo“ ne vidim nobene nevarnosti; kajti mislim si omiko in svobodo na podlagi in v duhu katoliške vere, ktere se morajo Slovenci držati (Nemir, godrnjanje, glasovi: nič od vere! — od druge straní: dobro!) v bistvenih rečéh; kar pa ni bistveno, o tem je misel prosta. Jaz vedno stojim na katoliškem stališču (ponovljeno mrmranje) ter sem za napredujoč katolicizem, zvest veri in nravnosti, in za omiko in moralno svobodo.

Gosp. Svetec: Jaz imam storiti še eno osebno opazko in sicer to, da ne priznavam dveh taborov; jaz, kar se zavedam, sem in tudi bodem stal v taboru slovenskega národa; vodila me je vest pri vsem mojem djanji.

Gosp. dr. Bleiweis (prosi besede za osebno opazko — klici od neke straní: Ne, ne! debata je končana, predlog na glasovanje.)

Gosp. dr. Costa pozvoní ter reče: Jaz kot predsednik se ne dam terorizirati, g. dr. Bleiweis ima besedo, kakor so jo imeli predgovorniki. (Hrup.) — Ko hrup nekterih potihne,

gosp. dr. Bleiweis reče: V prvem svojem govoru je stari moj prijatelj govoril o dveh taborih; zdaj je besedo drugač zasukal. Da pa je on res v drugem taboru, priča to, da ga — v našem ne najdem.

Gosp. predsednik dá na glasovanje dr. Bleiweisov predlog: naj se preide na dnevni red. Predlog se sprejme z večino glasov.

Potem pride na vrsto račun od 1. julija 1871. l. do 1. julija 1872. leta. — Ker je bil račun tiskan v rokah nazočih društvenikov, zato se je odobril nasvèt, naj se ne bere račun; vendar ga je g. dr. Zupanec razjasnil v nekterih stroških. — Ves račun se brez opombe vzame na znanje in za pregledovalce računov se po g. prvosednikovem predlogu izvolijo gg. Žagar, Hohn in Kremžar.

Proračun za prihodnje leto od 1. julija 1872. l. do 1. julija 1873. l. se ozir dohodkov brez opombe vzame na znanje; pri stroških pa prvi poprime besedo

gosp. dr. Razlag rekoč: Služba tajnika zanima vse Matičarje; enaka društva imajo tajnika, ki ves svoj čas obrača v svoj posel; zato naj se ta stvar resno in mirno pretresa: ali naj ostane pri sedanjem načinu ali ne. Opravilni red naj se prenaredí in dopolni tako, da bode tajniku dolžnost, opravljati vsa dela, in tudi korektura knjig in knjižnica, potem naj občni zbor tajniku odloči letno plačo. Matičarji ne morejo dobivati knjig za branje in tudi ne hoditi brat v pisarnico, zato naj bi se mu odločilo tudi prosto stanovanje v Matični hiši in 700 gold. plače. Po dr. Vončinovem nasvetu je XXV. odborova skupščina sklenila, naj se razpiše tajnikova služba; odsek pa je vsled opravilnega reda sklenil nasvetovati: služba tajnikova naj se razpiše, ako ne bi noben odbornik hotel prevzeti tega posla. Odbor pa v tej reči ni še nič sklenil: naj toraj sl. občni zbor naloží odboru, v tem smislu predelati in dopolniti opravilnega reda dotične oddelke in premembe predložiti občnemu zboru. — Gosp. dr. Krek podpira dr. Razlagov nasvèt.

Gosp. Lésar: Jaz moram sl. občnemu zboru na nektere razloge g. dr. Razlaga povedati to, da se za korekturo doslé ni nikdar nič plačalo, in da je tudi vsak ud, ki je želel brati knjige Matične knjižnice, dobil zaželene knjige. Le snoči ravno pred odborovo skupščino g. dr. Krek ni mogel postrežen biti, in bi tudi ne bil, ako bi bila Matica imela tajnika v smislu g. dr. Razlagovega nasveta; sicer pa tudi jaz podpiram njegov nasvèt.

Glasovanje pritrdi g. dr. Razlagovemu nasvetu.

Drugi stroški se sprejmo brez opazek. Po odbitih stroških proračun za izdavanje knjig prihodnjega leta kaže 3781 gold. 26 kr.; če se pa tajniku odmeri plača 700 gold. in brezplačno stanovanje, le 3000 gold.

Na to g. dr. Razlag poprime besedo in o izdavanji šolskkih knjig na Matične stroške govorí blizo tako: Letos ste bili izdani dve šolski knjigi; vsak Matičar ju je bil vesel. Ko bi se pa izdavale take šolske knjige, ki ne zanimajo vseh udov, na priliko: latinska in grška slovnica, matematika itd., matičarji ne bi bili zadovoljni; vendar pa naj Matica, kolikor more, podpira tudi take knjige, ako izreče občni zbor. V prvi vrsti morala bi skrb za šolske knjige se ve da biti vladi in deželi; ako bode občni zbor izrekel, da se kakova svota iz Matičnega premoženja odloči za šolske knjige, bodeta tudi ona dva faktorja kaj storila; naj se jima toraj to naznani, in naj se poprosita, da tudi ona pripomagata. Naj g. prvosednik predlog dá na glasovanje občnemu zboru.

Gosp. dr. Bleiweis pritrjuje temu predlogu, vendar meni, da za zdaj deželni zaklad, ki se nabira samo iz davkov, s kterimi je dežela preobložena, ne bode mogel pripomagati. Kar pa tiče vlado, bode menda nadaljevala vsaj to, kar je pričela; ona je letos dala nekaj podpore pisateljem šolskih knjig; anatomični nauk s podobami za preparandije že v rokopisu dovršen bode celó sama izdala in založila; naj se toraj Matica s prošnjo obrne do vlade, da dalje pripomaga izdavanju šolskih knjig. — Ta predlog je soglasno sprejel občni zbor.

Gosp. dr. Krek nasvetuje, naj občni zbor za častnega uda imenuje gosp. prof. Fr. Miklošiča. Ta nasvet je bil soglasno sprejet.

6) Gosp. prvosednik povabi nazoče, da oddajo volilne liste za izvolitev 11 odbornikov. — Vsi volilni listi se oddajo odborniku in zapisnikarju g. Lésarju.

Gosp. prvosednik imenuje za skrutinatorje oddanih volilnih listov gg. Ivana Vilharja, A. Lésarja, Jan. Flisa, Jan. Murnika in Fr. Hrena. Gosp. Hren reče, da ne more prevzeti tega posla.

Zdajci se oglasí g. dr. Vošnjak ter zahteva, naj občni zbor voli skrutinatorje.

Gosp. prvosednik odvrne, da imenovanje skrutinatorjev po pravilih spada v oblast predsedniku, in da se od nikogar ne dá terorizirati. (Hrup nekterih.) Gosp. prvosednik prebravši 25. §. opravilnega reda, ki pravi: „prvosednik izmed pričujočih voli preglednike potrebnih

volitev" — reče, da si te pravice po nobeni sili ne dá vzeti, in namesti g. Hrena izvoli g. H. Turka.

Gosp. dr. Vošnjak se zopet oglasí in zahteva, naj prvosednik imenuje g. Grassellija. (Velik hrup in vpitje potrjuje dr. Vošnjakovo zahtevo.) Ko prestane hrup, reče gosp. prvosednik: Jaz se ne dam terorizirati; to sem rekel in pri tem ostanem; dolžnost moja je, da ne oddam nobene pravice prvosednikove. (Nemir, hrup, oho! vpitje glaseče se: Vi nas terorizirate, to je inpertinentno! Omeniti je treba, da je gotovo to, da bilo je mnogo tacih ljudí v dvorani, ki niso udje, pa so glasovali in kričali.)

Gosp. dr. Vošnjak: Ker g. prvosednik ni hotel ozirati se na moj predlog, nasvetujem, naj se skrutinovanje koj tukaj začne in vrší vpričo nas.

Gosp. prvosednik: Škrutinovalo se bode v Matični sobi, ne tukaj. (Strašen hrup in vpitje; g. predsednik večkrat pozvoni; vendar se hrup ne poleže.)

Gosp. prvosednik: Seja je končana.

Bilo je ob pol dvanajste ure. Gosp. Lésar volilne liste zavije ter jih nese v Matično sobo. Gosp. H. Turk in drugi skrutinatorji ga spremljajo. Ondi se zavitek vpričo vseh skrutinatorjev na mnogih mestih zapečati z Matičnim pečatnikom in g. Turkovim prstanom, in skrutinovanje odloží na popoldne.

O izidu volitev glej zapisnik o številjenji glasov razglašen v „Novicah" str. 318.

Slovensko slovstvo.

* *„Slavjan"*, časnik slovstven i uzajemen za Slavjane književne i prosvětljene

je naslov novemu znanstvenemu časniku, ki ga bode izdajal, deloma v gajici, deloma v cirilici, naš občeznani pisatelj in domorodec gosp. župnik Matija Majar.

„Slavjan" bode izhajal desetkrat na leto in dan ter veljal s poštnino vred 3 gold.

Prvi list „na ogled" izide v začetku prihodnjega meseca.

Mnogovrstne novice.

* *Število prebivalcev svetá* znaša okoli 1377 milijonov. Rêči pa se more, da je morebiti komaj četrtina vseh šteta. Od ravno rečenih milijonov spada jih na

Evropo s	178.130	geograf. štirj. miljami	301,600.000
Azijo s	796.005	„ „ „	794,000.000
Avstralijo s	161.105	„ „ „	4,365.000
Afriko s	543.570	„ „ „	192,520.000
Ameriko s	747.680	„ „ „	84,520.000

London, glavno Angleško mesto, šteje 3 milijone in 251.800 prebivalcev, Pariz, glavno Francosko mesto, 1 milijon in 794.300, Dunaj, glavno Avstrijsko mesto, s predmestji in predtrgi 833.855, Berolin, glavno Prusko mesto, 825.389.

* *Jugoslavenskih dijakov* je bilo preteklo leto na vseučilišču Dunajskem okoli 220, v Gradcu blizo 200, v Pragi 15. „Obzor" po pravici praša: „zakaj ni še vseučilišča v Zagrebu?" — „Deutsche Wissenschaft, deutsche Bildung ginge zum T....." — odgovarja „Neue freie Presse".

* *Za stroške Dunajske razstave* prihodnje leto je dovoljeno 6 milijonov; časnik „Weltausstellungs-Zeitung" pa je preračunil, da bodo razstavni stroški znašali 12 milijonov gold. Saj imamo denarja kakor peska! — Zadnja Pariška razstava je stala 10 milijonov, predzadnja pa 5, zadnja Londonska $4^1/_2$, prva Londonska pa ne cela 2 milijona gold. našega denarja.

Dopisi.

Iz Gradca 15. okt. (*Poziv.*) Ustanovila se je podpiralna zaloga

za revne slovanske dijake,

vpisane na graškem vseučilišču. Slavni akademični senat je potrdil določila o oskrbovanji z odlokom 19. junija tega leta, štev. 693; dijaki slovanski sami zavezali so se, da podaré na semester po 50 krajc. revnim svojim bratom. Ali ti doneski niso zadosti; treba bolje podpore, da se olajša težko breme, ktero ovira slovanskim dijakom pot do izobraženja. Zato prosi podpisani odbor vse rodoljube slovanske, da pripomorejo po svoji moči mladenčem, kteri se hočejo posvetiti po končanem svojem učenju zdravništvu, pravništvu ali podučevanju mladeži.

Odbor biti hoče porok, da se bodo podpirali le res pridni in vredni dijaki.

Donesek naj pošlje vsak blagovoljno „oskrbovalnemu odboru podpiralne zaloge za slovanske dijake" v Gradec (Graz, Universität) in naj izvoli izreči, želi li, da se donesek prišteje glavnici ali da je prostovoljni donesek.

Prof. dr. Krek, predsednik.
Prof. dr. Biderman, blagajnik. Fr. Hubad, tajnik.

Iz Metlike 18. okt. — Minister poljedelstva je povabil g. dr. viteza Zavinšek-a, predsednika tukajšnje svilarske družbe, da se vdeleží agraričnega kongresa na Dunaji.

Novomesto. (*Prepoved živinskih sejmov.*) Ker je v več krajih Novomeškega in Žuženberškega dačnega okraja bolezen v gobcu in na parkljih govejo žižino napadla, je živinski sejm 28. dne tega meseca v Žuženberku, 2. dne prihodnjega meseca novembra pa v Mirni prepovedan.

C. k. okrajno glavarstvo v Novem mestu.

Iz Črnič 18. okt. — V čitalnici naši bode 27. dne t. m. beseda s plesom; predstavljali se boste dve igri, namreč „Lahkoumna Emica" ali „mladost norost", igra v dveh djanjih, in pa „Svojeglavneži", igra v enem djanji. Vstopnina k „besedi" za neude 20 soldov, k plesu 1 forint. — K tej narodni veselici vabi vljudno vse slovenske rodoljube odbor.

Iz Vrhnike 19. okt. (*Mulej-Obrezova stranka propala*) je 15. in 16. dne t. m. pri jako hudi občinski volitvi, vsaj toliko, da imamo upanje, ako se novoizvoljeni odborniki ne omamijo, — kar se je žalibog pri več brezznačajnikih zgodilo — dobimo na prestol županijski moža domačega, v občinskih rečéh izvedenega, za blagor občinega skrbnega in poštenega Slovenca, kteri bode posmodil in razrušil gnjezdo egoistov in zanikerno, psevdoliberalno mislečo, staro zalego. Kako strašno se novega župana naši nemčurji bojé, da ne bi vzdignil prezgodaj temnega 24 letnega zagrinjala njihove zaspane delavnosti, vedó že bralci „Novic", in tisti, kteri so pri sedanji volitvi občinskih odbornikov nazoči bili, ter opazovali dolgonosate obraze nemčurjev, kteri so se penili, grbančili in pogledovali, ko lačni kameleon na krivem štoru.

Volitev v obče bila je jako viharna, podkupljenih fraklarjev za nemčursko stranko prav obilna množica, agitacija in zabavljanje zoper nas prav po nemčursko, toraj nepopisljivo. V Ljubljani je stranka nemčurska natisnila nekaj dni poprej, čujte! slovenska volilna priporočila in vsem volilcem brez izjemka po kmetih razposlala po beričih, kteri so ob enem nevednemu ljudstvu zagatovljali, da morajo priti in samo te voliti, če ne, zapadejo globi od 2 do 5 gold. Toraj prav lepo tolmačanje postave! Zadnjič je bila naša volitev ovržena zarad listov, ako je kdo naše stranke zapisal samo

imena odbornikov svojemu prijatelju, da ni pozabil, kteri se priporočajo; al sedaj si smejo nemčurji celó tiskati in gosp. Mulej ima pravico, v pisarni pri opravilih v uradnih urah kmete izpraševati razne rečí ter nagovarjati, da naj volijo te na „drukanih cegeljcih“.

Volilcev za 3. razred bilo je čez 500, prišlo jih je več kakor polovica k volitvi v torek 15. dne t. m., ktera se je pričela koj zjutraj ob 8. uri in trpela do pol 5. popoldne neprestano. Naš častiti deželni poslanec gosp. Kotnik bil je pri volitvi vse dni vedno nazoč, ni se ganil iz sobe, da je nadzoroval manipulacijo nemčursko. Koj ko se komisija vsede in suhljata pisarja peresa potipata, vlačijo se in že šumé tiskani listi iz irhastih žepov, da bi se tebi nič meni nič voliti začelo. Na to opomni hitro nekdo volilcev, da naj se ljudje poprej postavno opomnijo, po kaj so prišli, zakaj in kako naj volijo, namreč prostovoljno po svojem prepričanji, ne po zapeljivih listih. Akoravno težko, vendar se odpro usta prvosednika rekoč: vsak naj voli „frejbilik“! Na to se volitev prične prostovoljno iz glave in kmalu je večina národna; to pa slavno komisijo hudo zbode, malo se spregleda in hajd! kar telegrafično vzdigne se ves nadepolni biriški mehanizem na križpote, obljubuje Bog vé kaj vse, in pritiska, da naj nemčurje volijo. Pred vrata volilne sobe pripelje se neutegoma neki znan zapravljivec, ter se valja po vozu, kakor Diogen po sodu glasno vpijoč: „farje proč! farje proč!“ Muleja pa Obrezo volite, ta dva sta moža, drugi so šeme!“ Al ni dovolj, prikažejo se še, ko po dežji mala mrgolaz na gorki zemlji, debeloglavi, podkupljeni hlapčoni med volilci, je nagovarjajo Obrezo voliti (toda koj za župana!) in če jim ne pritrdijo in gotovo obljubijo, začnó se rotiti in zmirjati memo gredoče volilce národne, da nimajo tu nič opravila in po kaj da se vlačijo na Vrhniko itd. — Al vendar vsem tem oviram, vsej sili in agitaciji vkljub, zmagali smo národni koj prvi dan z večino.

Drugi dan potem voli 2. razred. Gospod župan Obreza z navadno komisijo priziblje se prvi zamišljeno v volilno sobo, in kmalu za njim pridrdrá na strganem vozu njegov Diogen sopet pred vrata, ter opravlja prav glasno in energično službo poprejšnjega dne nad volilci — v lepo čast gg. Mulej-Obrezi. Al vse eno bi bila tudi v tem razredu národna večina zmagala, ako se nekteri slavehlepni komisijski izvoljenci ne bi bili tako silno izza mize volilcem pred nos predstavljali, ter jezno, srpo pogledovali vsacega volilca, kakor da bi očitno zahtevali: „mene voli; če ne te spodim, ne dobiš več zaslužka pri moji hiši!“ kajti trdo je že šlo nemčurjem za kožo; izmed inteligencije še niso imeli izvoljenega nobenega. Zmagali smo v tem razredu na pol.

Najbolj obupno in nekako s težkim srcem bližali so se naši možje k volitvi 1. razreda ob 3. uri popoldne, kajti preračunjeno je bilo na tanko, da, če se nemčurji vsi vdeležé volitve, smo pokopani popolnoma, ne enega ne izvolimo. Naš znani cesarsko-kraljevi gospod, roki v žepu držeč, že veselo korači kakor na straži pred svojo hišo od enega konca do druzega — kajti zapisano je na kamniti plošči z zlatimi črkami glasovito imé „Alois Mulley Nr. 111“ — veselé se že naprej prav gotove zmage, ker vsem uradnikom je zapovedal: „da, ako ne gredó volit, bode jim pomagal!“ — Med tem ko se naši volilci — domači možje — pomenkvajo med sabo in poprašujejo skrbno, ali so že vsi skupaj ali še kdo naših pride, raznese se hitro med njimi ko električna iskra novica: vse je zastonj, zgubljeni smo! Pripelje se namreč nenadoma „mit allem Pomp“ bistriški Galè in od druge strani nasproti primaha jo možato s klobukom na zatilniku kaplan gosp. Kogej. Al očitno so mrmrali občani nad zadnjim, ker je že poprej neki obljubil, da ne pride k volitvi, in ker je lahko dobro že prepričan, ker toliko časa pastoruje na Vrhniki, kaki so tukajšnji liberaluhi in kako očitno da se je bílo v naši županiji že mnogo let resnici s pestjó v obraz; al vse zastonj volil je nemčurje. *) Sramote so pobesili drugi duhovni gospodje očí, in renegata zbodlo bi v srce, ako bi srce za narod imel, ko je čul tožiti, da njegov glas pogubí nas národne volilce, zveste spoštovalce cerkve in domovine. V volilni sobi kraljuje od sedaj smrtna tihota; nikdo ne vé, kaj bi počel; eni so se hoteli volitve zdržati, drugi zopet ne, rekoč: volimo vse eno, ako ne zmagamo tako, zmagamo vsaj moralično. In krepko se poprimejo naši možje, nemčurji jamejo poskakovati, prelivati mokri pot in vihati si razmršene lasé, kajti konec volitve je — in na obeh straneh je po naključbi enako število glasov. Kakor duše v vicah napenjajo nemčurji očí in stegujejo vratove proti oknu in vratom, ali se ne najde kak nemčursk maziljenec kje; — al ker le nobenega volilca več ni, mora se volitev skleniti. Sedaj priudriha znani Diogen spehano kljuse ter privleče hitro, toda že zastonj zaspalega nemčurčka k volitvi, poželjivo so ga res pogledovali bratje, toda do njega nimajo več močí, morajo se podati osodi žrebanja. Smeh se je zazibal na veselih obrazih domorodcev, ko po žrebu nemčurji cepajo, in med njimi tudi že izmed izvoljenih največi agitator, pred malo časom že v tretja nebesa zamaknjeni Mulej odpade, in na njihovo mesto stopijo Slovenci. — Tako je bila končana volitev; gosp. Mulej počiva zdaj v političnem grobu, na kterem si bere napis: Zaupanja ne dá niti nemčurstvo, niti barantija. Requiescat in pace!

Iz Kamnika. — Naš prečastiti kaplan g. Vrančič, spoštovan od vsacega mestjana, ki ni nemčur, je prestavljen! Govorí se, da tega najbolj vzrok je novi dekan. Če tudi nam nikakor ni srce veselja igralo, ko je glas počil, da nam je g. Križaj namenjen za dekana, mislili smo vendar, čakajmo, kako in kaj. Ko pa ga je „Tagblatt“ vzel pod svoje krilo in mu hvalo pel, ostrmeli smo — in zdajci že predobro vemo, pri čem da smo.

Iz Vipave. (*„Sokol“*) naš napravi 27. dne t. m. besedo s petjem, igro „konkurenca“ in plesom, pri kterem bode svirala domača godba. Nadjamo se veselega večera in obilega vdeleštva.

Srednjavas v Bohinji 20. okt. **) (*Sejm za živino*) je po vseh Svetih, to je, 4. novembra v Srednjivasi pri stari Fari v Bohinji. — Po deželi so sejmi na več krajih prepovedani zavoljo kužne bolezni v gobcu in na parkljih posebno pri goveji živini; al tukaj v Bohinji je vsa gospodarska živina dobro zdrava in se zato mlekarcam posebno priporoča. — Že to jesen je šlo okoli 1000 goved čez Bled na Gorensko in Koroško, in zdaj pobirajo naši stari sosedje Tominci zgodnje krave, ktere po teletenji pridejo sčasoma v Videm (Udine) in v Trst, kjer so čislane zarad dobre mlečne lastnosti. Cena srednji kravi je od 40 do 60 gold.

Iz Ljubljane. — 20. oktober! — za Avstrijo zgodovinsko pomenljivi dan — zopet smo se spominjali tebe, ko si nam pred 12 leti (leta 1860.) prinesel cesarjev glas — diplomo, ki nam je oklicala vladno premembo. Živo pred očí nam je 20. dne oktobra stopilo to, kar so „Novice“ takrat kakor vselej mirnega duhá pisale, rekoč: „Nihče, kdor ni prenapetih misli,

*) Še tisti večer je dobil g. Kogej dekret, da mora v Idrijo. Toraj: „gratias agamus domino Deo nostro!“ Vi Idričanje pa veste, kaj dobite. Mož je prav priden bil v kavarni in pri kvartah.

Pis.

**) Drugi dopis natisnemo prihodnjič, ker danes obá, došla nam še le popoldne, natisniti nikakor ni bilo mogoče.

Vred.

ne tají, da 20. oktober je začetek nove bolje dôbe; vsak pa tudi vé, da le začetek je, in nič več kakor začetek, ki do tečnega razvitka ima še dolgo dolgo pot. Narod naš je praktičen narod, kteri pri vsaki novini čaka, kaj bode djansko iz nje; ukati je potlej čas!" — Tako so pisale „Novice" oktobra meseca 1860. leta. Mislimo, da vsak bode potrdil, da so „Novice" pravo govorile. Kje smo Slovenci, kje je Avstrija čez 12 let? Gospodovali so in gospodujejo še dandanes na eni strani Nemci, na drugi Magjari — in kje smo?! In še so kolovodji centralistični tako slepi ali pa se le slepe delajo, da ne vidijo ali viditi nočejo sirote Avstrije, našemene s pogubnim liberalstvom. Naj úka, če ukati more, pravi patriot avstrijski!

— (*V seji deželnega odbora 18. oktobra.*) Deželni glavar vitez dr. Kaltenegger, ki je prvikrat predsedoval deželnemu odboru, je pričel sejo s pozdravom odbornikov ter potem predlagal, naj odbor dr. J. Bleiweisu za dolgo blagovoljno namestovanje deželnega glavarja izreče zahvalo, kar se je soglasno tudi zgodilo. Med mnogim drugim je odbor sklenil, na vlogo katoliško-političnega društva za napravo sirotišnice odgovoriti, da se čakati mora na končano zapuščinsko obravnavo po Mariji Svetini (Medjatovki) in da odbor ne bode naprave tega živo potrebnega zavoda spred svojih očí pustil. — Na pismo c. k. deželnega šolskega sveta zarad osnove nadaljevalnih kmetijskih in obrtnijskih šol se je sklenilo, obrniti se na deželni šolski svèt za sporočilo, kako je dandanes osnovan poduk v kmetijstvu v tukajšnji učiteljski pripravnišnici in ali bi ne bilo potrebno, da se ta pripravnišnica gledé kmetijskega poduka na obširnejši temelj postavi, ker pred vsem je treba v kmetijstvu dobro podučenih učiteljev, — ob enem pa bo tudi kmetijsko družbo naprosil, da bi mu naznanila, ali in po kterem načinu bi jej bilo mogoče, poduk v kmetijstvu na nadaljevalnih ljudskih šolah zdatno podpirati. — Izpraznjeno službo uradnega praktikanta je deželni odbor podelil diurnistu Jožefu Zanoškarju.

— (*Iz seje deželnega šolskega sveta 19. sept.*), v kteri se je obravnavala „Tagbl." inšpekcija, naj zdaj tudi „Novice" povedó, kako je tekla ta razprava. Ko je gosp. zapisnikar naznanil po zadnji seji rešene vloge, poprime gosp. predsednik grof Auersperg besedo in govori o oni inspekciji, češ, da je velik hrup včinila po mestu, in nanašaje se na §. 40. šolske postave o nadzorstvu, reče, da gospoda dr. Bleiweis in Praprotnik nista prav storila, da sta brez dovoljenja predsednikovega šla nadzorovat šolo učiteljev, in ju zategadel prosi, vprihodnje ravnati se po pravilih onega §.

Potem si izprosi dr. Bleiweis besede, rekši, da mu je jako drago, da je gospod predsednik sprožil to zadevo, o kteri je bil on sam namenjen danes govoriti, da izvé, kaj sl. deželni šolski svèt misli storiti o onem „Tagblattovem" članku, ki pod naslovom „Quousque tandem" nesramno napada ne le njega in g. Praprotnika, temuč ves deželni šolski svèt. (Dr. Bleiweis bere razžaljivi članek „Tagblattov".) Pred vsem se drznem vprašati gosp. predsednika: ali se ne spominja, da sem v predzadnji seji nadzornika ljudskih šol gosp. dr. Jarca očitno vprašal: ali smejo udje deželnega šolskega sveta poslušat iti v šolo učiteljev v Ljubljano poklicanih, in da mi je g. dr. Jarc očitno odgovoril, da smejo brez ovire, ker šola je javna. Vprašanje in odgovor sta bila očitna in niti gosp. predsednik niti kdo drug ni ugovarjal. Na to sva neki dan šla z gosp. Praprotnikom v to šolo in po pozdravu vsacega učitelja sva se vsedla na zadnje klopí. Meni je še posebno bilo na tem ležeče slišati znanje učiteljev v kmetijstvu, in da mi je res za to posebno mar bilo, je dokaz to, da sem odbor družbe kmetijske naprosil, naj dovoli, da gospodje učitelji pridejo na družbin vrt, kjer smo jim vpričo gosp. predsednika družbe kmetijske barona Wurzbacha razkazovali pluge, brane in druge mašine. In ta dobri namen ničvredna klika „Tagblattova" tako surovo v blato tèpta! To je zahvala za to, da sem hotel tudi mrvico donesti nauku, zarad kterega so bili nekteri učitelji iz dežele v Ljubljano poklicani! Nihče od naji se ni vedel za „nadzornika"; tudi meni je postava o nadzorstvu ljudskih šol znana in vem, v čem obstaja opravilstvo nadzorovalca, ki se navadno ne vsede na zadnjo klop, ampak na stol pred poslušalce. Moje obnašanje v deželnem šolskem svetu v več kot 50 sejah gibalo se je zmirom na postavni poti in bilo je vselej tako, da morem odgovor dati deželnemu zastopu, ki me je poslal v deželni šolski svèt. Vajen sicer že skozi 30 let napadan biti o narodnem in političnem svojem mišljenji od nasprotnikov svojih, se ne brigam za nikakoršno natolcevanje in sumičenje; al v svojih službenih zadevah ne dam se nikomur dotakniti mojega poštenja, zato tudi ne od tiste klike, ki v „Tagblattu" le od škandala živí in poštene ljudí napada kot ropar mirno memogredoče ljudí. Zato po vsem tem prosim: naj gosp. predsednik 1) konstatirati dá, da sem v predzadnji seji očitno gori omenjeno vprašanje stavil in da mi je gosp. dr. Jarc očitno odgovoril, da ni nikakoršnega zadržka, da kdo deželnih šolskih svetovalcev gré poslušat. Dalje 2) prosim razsoditi dati: ali je to nadzorstvo, če kdo v šolo pride, se za poslušalca dotičnemu učitelju predstavi, vsede na zadnjo klop in nikakoršnega poročila ne izročí šolskemu svetu? In 3) kaj misli sl. deželni šolski svet storiti o razžaljeni svoji časti in časti moji in Praprotnikovi?

Na to odgovorí gosp. predsednik, da tudi on se spominja vprašanja dr. Bleiweis-ovega in odgovora dr. Jarca, a da on je mislil, da je to le nekako občno vprašanje, in ker ni bilo do njega stavljeno, ni za potrebno spoznal, rešiti ga, zato še enkrat povdarja §. 40. šolskega nadzorstva, in zagotavlja, da priznava hvalevredni namen dr. Bleiweisa pripomoči vednosti kmetijski tudi pri učiteljstvu, in da bi mu bil rad dovolil, česar je želel, ako bi ga bil za to nagovoril.

Potem poprime c. kr. vladni svetovalec gosp. Hočevar besedo in pripoznava, da je „Tagblatt" nesramno napadel delovanje šolskega sveta. Ta napad odbiti ste po njegovih mislih dve poti: ali službeno v časniku zavrniti ta napad, ali pa tožiti „Tagblatt" zarad razžaljene častí. S časniki pričkati se, ne bi bilo dostojno dež. šolskemu svetu, vsaj se zapisniki o njegovih sejah tiskajo in nepristranski svet vé razsoditi, ali je resnica ali laž, kar kak časnik pisari. Čast dež. šolskega sveta je res razžaljena; al ker v onem članku ni naveden noben poseben moment, se ne vé, na kakošno stališče se vstopijo porotniki, zato misli, naj se obravnava današnje seje v vladnem časniku na kratko natisne in svet bode zvedel, kako deželni šolski svèt sodi o onem „Tagbl." članku.

Potem še enkrat dr. Bleiweis poprime besedo in ponavlja, da je vse zlegano, kar „Tagblatt" trdi, da sta on in g. Praprotnik stopila omenjeni dan kot nadzorovalca v šolo. Gosp. predsednik mu odgovorí na to, da je prof. Lesjaka in pl. Gariboldi-a vprašal, in da mu je Lesjak rekel, da ga je dr. Bleiweis nagovoril z besedami: „Sva poslana od deželnega šolskega sveta"; prof. Gariboldi pa, da se ne spominja besed.

Zdaj poprime gosp. Praprotnik besedo in se čudi navedenim besedam: „sva poslana", ker besede

dr. Bleiweisove so bile le „kot uda deželnega šolskega sveta“ in ne druge.

Za te in ne druge besede, ker vem, kaj govorim — je dodal dr. Bleiweis — zastavim svojo čast in rečem, da je grda laž, ako se te besede zvijajo v „poslana od dež. šolskega sveta“, vsaj to bi bila od najne straní laž, ako bi se bila vpeljala z besedami poslanstva. In to bodem očitno povedal.

Sicer pa se skladam s predlogom gosp. vladnega svetovalca Hočevarja, da se današnja obravnava razglasí v „Laib. Zeitg.“ proti temu, da pred natisom tudi jaz vidim rokopis. — Potem je bil predlog soglasno sprejet.

— (*Dramatično društvo*) je predstavilo v nedeljo v deželnem gledališču šaloigro „Sprejeto“ in pa burko s petjem „Čevljar-baron“. „Sprejeto“ se je le mlačno sprejelo, akoravno sta se posebno „Dobrinka“ (gospodičina Podkrajšekova) in „baron Sila“ (gosp. Josip Nolli) hvalevredno prizadevala, suhoparno igro brez djanja rešiti propada. Vse drugačno godilo se je pa priljubljeni Alešovčevi burki „Čevljar-baron“; prejšnja tožljivost občinstva se je popolnoma zgubila in živahno ploskanje je pričalo, da občinstvo rado dá hvalo, komur hvala gré. Posebno odlikovali so se: gospá Valenta-Brusova („baronica Rošička“), ktera je težko nalogo v vsacem obziru mojstersko izvršila, — gosp. Kajzel („Nacelj“), kteri je kakor nalašč za to rolo, — in pa gosp. Nolli in gospodičina Pardubska. Gospodičina Stembergova, ktera je prvikrat stopila na oder, utegne dobra akvizicija biti, ko se bolj privadi muze Talije. Pelo se je dobro in precej obilo zbrano občinstvo je zadovoljno zapustilo deželno gledališče. Naj dramatično društvo vselej na tanko sitice dene, kar prinese na oder, da narodna dramatika ne bode hirala in da napredek ne ostane prazen glas.

— (*Četrta slovenska predstava*) dramatičnega društva bo v soboto 26. oktobra. Predstavljala se bode prvikrat igra „Ljubljanski postopač“, obraz iz meščanskega življenja v 4 dejanjih, ktero je po českem izvirniku K. Tyla predelal J. Starè. Igra ima prav lepe in hvaležne naloge in mnogo dejanja in se utegne pri primernem igranji občinstvu prikupiti.

— Po dopisu c. k. tržaške vlade so se pri ovcah v Brestu okraja Koperskega v Istri zopet kozé (osepnice) prikazale, tudi v Skalnici (okraja Voloskega) jih še imajo. — Ker so letos iz Istre na Kranjsko bile kužne kozé zatrosene, je c. k. deželna vlada Kranjska ostro prepovedala, da čez zimo ne smejo nobene Kranjske ovce v Istro, da nam zopet te hude nadloge ne prinesó v deželo,

— (*Sl. odbor družbe kmetijske*) je vredništvo naprosil, sledeči razglas sprejeti v svoj list:

Gospodom predstojnikom podružnic kmetijskih,

ki podpisanemu odboru še niso poslali letnega doneska gosp. družbenikov, se vljudno izroča prošnja, naj se podvizajo s tem, kajti leto gré h koncu in družba kmetijska potrebuje onih doneskov.

Glavni odbor družbe kmetijske 15. oktobra 1872.

— (*Sufolških prešičev*) pri dražbi v soboto se je prodalo 39. Najviša cena za par (mrjasčeka in svinjico) je bila 78 gld., najniža 15 gld. Prodali so se prešiči cenejše memo lanskega leta zato, ker je kupca premalo bilo.

— (*Deželna komisija za povzdigo konjereje*) je v poslednji svoji seji sklenila, da gospodár Hočevar iz Brnika dobí žebca „Banjolet“ po imenu, gospodar Vodnik v Zaborštu pa žebca „Kranjec“ imenovanega.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Do danes ni še razglašen cesarski patent o sklicu prihodnjih deželnih zborov. Vendar pišejo danes dunajski časniki, kterim ministerstvo svoje misli navdihuje, da se deželni zbori začnó 5. dne prihodnjega meseca, kteri pa bodo, ker se državni zbor ima že v prvi polovici decembra pričeti, sopet celó malo časa životarili. Pa tudi o državnem zboru se sliši, da bode kmalu pri kraji, ker razen tega, da davke dovoli za prihodnje leto, bode dobil nálog izdelati drug način volitev poslancev za državni zbor, to je, glasovito „Wahlreform“. — Kar se kranjskega deželnega zbora tiče, je on odločno že protestoval zoper volitev državnih poslancev po drugi poti kakor po poti deželnih zborov, in tedaj takrat — če ne že popred — pride čas, da naši poslanci slavó dadó državnemu zboru. — Poljaki so že priklenjeni v državni zbor, kajti dal se jim bode — minister!

Hrvaško. Pri volitvah deželnih poslancev v okraji Delniškem je bil vklub siloviti agitacije Starčeviča izvoljen narodni kandidat dr. Dežman z 81 glasovi proti 6, ki jih je s silo vlovil Starčević, v Grubnišnem polji pa je bil skor enoglasno izvoljen tudi kandidat narodne stranka duhoven Čiro Turalo. V Oseku in Samoboru sta bila izvoljena Magjarona — na podlagi nepostavno sestavljenega imenika volivcev; protestuje se tedaj zoper te volitvi. — Deželni zbor se ima začeti 3, novembra; al raznaša se glas da se odloži do — marca prihodnjega leta!

Turčija. — Na Turškem so vsak hip drugi ministri. Veliki vezir Mithad Paša — Mladoturk, zagrizeni sovražnik Slovana in dober prijatelj Andrassyev — je zopet odstavljen; na njegovo mesto pride menda za kratek čas Mehemet Rudši Paša. — Med Črnogorci in Turki nastali razpor žuga vneti rešenje „turškega vprašanja“. Srbski vladni časnik „Vidov dan“ zeló razdražen obravná ta razpor in pravi, da bo mir težko dolgo trajal na Turškem. Bismark bode tudi tukaj štreno tisti starodiplomatični dogmi, ki misli, da „obstoj Turčije je evropska potreba“. Že je poslal svojega najboljšega prijatlja in premetenega diplomata Keudella za poslanca v Carigrad, — in osupnjeni gledajo Angleži, kaj da to pomeni?

Listnica vredništva. Gosp. dopisniku „iz Gorenskega“: Res je, da „kjer taka baba gospodari, volk mesari“, in da v taki hiši mora iti vse rakovo pot. Pokažite tisti „dobri gospodinji“ te vrstice in povejte jej, da je zapisana v črne bukve gospodarstva. — Gosp. dopisniku „v Ložu“: Poslani dopis o občinskih zadevah in vzlasti v razdelitvi gozdov nam je premalo jasen, da bi ga natisniti mogli; težko nam je potem popravljanje, da se kaj napak ne reče.

Žitna cena

v Ljubljani 19. oktobra 1872.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 6 fl. —. — banaške 7 fl. 20. — turšice 4 fl. —. — soršice 4 fl. 20. — rži 3 fl. 70. — ječmena 2 fl. 80. — prosa 3 fl. 20. — ajde 3 fl. —. — ovsa 1 fl. 80. — Krompir 1 fl. 70.

Popravek. V zadnjem žitnem cenilniku pri ceni prosá namesti 4 gold. 50 kr. beri 3 gold. 50 kr. — Naznanjena cena je zmirom zanesljiva, ker jo dobivamo od mestne gosposke; za tiskarne pomote prosimo oproščenja.

Kursi na Dunaji 22. oktobra.

5% metaliki 65 fl. 15 kr.	Ažijo srebra 107 fl. — kr.
Narodno posojilo 70 fl. 30 kr.	Napoleondori 8 fl. 67 kr.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dedi v Ljubljani.